

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
РОМАНУ Р. РІГґЗА “MISS PEREGRINE’S HOME FOR PECULIAR
CHILDREN” УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0350-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Христенко Єлизавета Геннадіївна

Керівник к.ф.н., доц. Чуян С. О.

Рецензент к.ф.н., доц. Юнацька А. Б.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри теорії та
практики перекладу з
англійської мови**

« _____ » _____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Христенко Єлизаветі Геннадіївній

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Лексико-семантичні особливості перекладу роману Р. Рігза “Miss Peregrine’s home for peculiar children” українською мовою»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Чуян Світлана Олександрівна, к.ф.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «08» квітня 2021 року № 566-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 22.11.2021 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)

Теоретичні засади дослідження перекладацьких трансформацій, аналіз лексико-семантичних особливостей перекладу роману

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дати визначення поняттю «переклад»; проаналізувати підходи до здійснення еквівалентного перекладу; з'ясувати особливості функціонування стилістичних прийомів у романі; встановити лексико-семантичні особливості

перекладу; виявити особливості відтворення англійської термінології у романі в українському перекладі.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Чуян С.О., к.ф.н., доц.	07.05.2021	07.05.2021
Розділ 1	Чуян С.О., к.ф.н., доц.	03.06.2021	03.06.2021
Розділ 2	Чуян С.О., к.ф.н., доц.	15.07.2021	15.07.2021
Висновки	Чуян С.О., к.ф.н., доц.	27.09.2021	27.09.2021

6. Дата видачі завдання 22.04.2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	квітень 2021	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2021	виконано
3.	Написання вступу	червень 2021	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2021	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2021	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2021	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2021	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2021	виконано
9.	Захист	грудень 2021	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

Є.Г. Христенко

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

С.О. Чуян

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

В. В. Погонєць

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 50 стор., 59 джерела.

Об'єкт дослідження: перекладацькі трансформації та лексико-семантичні особливості роману Ренсома Рітза «Дім дивних дітей» з досягненням повної адекватності та еквівалентності при перекладі.

Мета роботи: аналіз та вивчення лексико-семантичних особливостей роману з елементами фентезі та їх значення при перекладі, використовуючи порівняльний аналіз.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії перекладознавства (В. Комісаров, С. Бархударов, К. Райс, Ю. Найда, А. Попович та ін.).

Отримані результати: лексико-семантичні, граматичні та лексичні трансформації є невід'ємною частиною у процесі перекладу роману «Дім дивних дітей». Серед характерних особливостей лексико-семантичного рівня, слід виділити те, що автор роману створював нові слова (квазілексеми), слова характерні для певної культури (реалії). Для перекладу таких типів мовних одиниць найчастіше використовуються лексичні перекладацькі трансформації, а саме: калькування та транслітерація. Вагомим аспектом є те, що перекладачу вдалося здійснити таке ж саме емоційно-естетичне навантаження на читача, зберігаючи закладений автором зміст роману.

Ключові слова: роман, фентезі, квазілексема, перекладацькі трансформації, контекст, еквівалентність, інваріантність

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 РОМАН, ЯК ЖАНР ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ОДИНИЦЬ РОМАНУ	6
1.1 Роман як літературний жанр, історія розвитку, його особливості та класифікація.....	6
1.2 Процес перекладу. Особливості і труднощі перекладу роману	13
1.3 Способи передачі змісту сучасного роману. Перекладацькі трансформації.....	23
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ Р.РІГґЗА “MISS PEREGRINE’S HOME FOR PECULIAR CHILDREN” УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	34
2.1 Жанрово-стилістичні особливості класифікації перекладу роману Р.Рігґза “Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children”.....	34
2.2 Лексико-семантичні трансформації при перекладі художнього твору Р. Рігґза “Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children” українською мовою	43
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Наука перекладознавство виникла давно та була вивчена багатьма вченими, але завжди виникають та впроваджуються нові торії. Розвиток аналізу та самого процесу перекладу розпочався ще у середині 20-го століття. Перекладацька діяльність не вважалася легким процесом, саме тому сучасні лінгвісти досліджують та розробляють різні концепції. Відомо, що переклад матеріалу різних напрямків та сфер аналізується по-різному. Одним з актуальних напрямків перекладу є переклад художніх текстів. Передача текстів художнього функціонального стилю потребує наявності певних здібностей перекладача. Перекладач повинен не тільки мати високий рівень знання мов, але й бути талановитим письменником.

Вагомими працями у сфері перекладознавства є праці таких вчених, як: В. Н. Комісарова, Л. С. Бархударова, Ю. Хольц-Мянтярі, Р. Якобсона, М. А. К. Хеллідей, Ж. Деліля, М. Ю Ілюшкіної, К. Райс, А. Смірнова, Л. К. Латишева та ін..

Доцільним буде виділити те, що спеціаліст перекладу протягом всього процесу повинен звертати увагу не тільки на норми передачі мовного матеріалу, але й на культурні особливості та форму тексту. В наш час одним з найпопулярніших жанрів художньої літератури є роман з елементами жахів, науково-технічного прогресу та фентезі. Вчені теоретики вивчали різні види роману, але саме переклад фантастично-пригодницького роману, який з'являється лише на початку 20-го століття, залишається поверхнево вивченим з точки вивчення теорії перекладу.

У рамках дослідження важливим є вивчення самого процесу перекладу, беручи до уваги всі особливості художнього стилю, використання різних перекладацьких трансформацій для досягнення адекватного перекладу.

Актуальність теми полягає в тому, що процес передачі фантастично-пригодницького роману з однієї мови на іншу є не чітко проаналізованим з

точки зору теорії перекладу. Дослідження тексту оригіналу з його перекладом на українську мову покаже основні принципи передачі тексту згідно всім мовним нормам. Вивчення аналізу покаже жанрово-стилістичні та лексико-семантичні особливості тексту.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження лексико-семантичних та жанрово-стилістичних особливостей перекладу роману з елементами фентезі.

Об'єктом дослідження є перекладацькі трансформації та лексико-семантичні особливості роману Ренсома Рітза «Дім дивних дітей» з досягненням повної адекватності та еквівалентності при перекладі.

Предметом даної роботи виступає система засобів передачі лексико-семантичних особливостей при перекладі роману з англійської на українську мову з використанням порівняльного аналізу.

Метою дослідження є аналіз та вивчення лексико-семантичних особливостей роману з елементами фентезі та їх значення при перекладі, використовуючи порівняльний аналіз.

Відповідно до мети, предмета і об'єкта дослідження були визначені наступні **завдання**:

- 1) розглянути історію виникнення роману та його типологію;
- 2) проаналізувати структурні елементи фантастичного роману;
- 3) визначити етапи процесу перекладу;
- 4) дослідити основні навички перекладача художніх текстів;
- 5) виокремити жанрово-стилістичні особливості роману;
- 6) охарактеризувати специфіку лексичних одиниць у романі;
- 7) виокремити перекладацькі трансформації та їх використання при перекладі роману;
- 8) здійснити порівняльний аналіз тексту оригіналу з його перекладом українською мовою;
- 9) дати оцінку використанню перекладацьких трансформацій на основі класифікації досягнення адекватності.

Дана робота виконана на основі **матеріалу** роману Ренсома Ріггза «Дім дивних дітей» та перекладу Володимира Горбатько українською мовою.

Методами науково дослідження послужили теоретичні методи, а саме: індукція, аналіз, синтез, конкретизація, порівняння, класифікація, аргументація; емпіричні методи: спостереження, аналіз результатів.

Практична значущість полягає у використанні матеріалу на семінарських заняттях або лекціях та при написанні курсових робіт.

Дослідження зумовило наступну **структуру роботи**: вступ, два розділи, висновки та список використаної літератури.

У вступі зазначено інформацію про наукову працю, визначено мету, предмет, об'єкт дослідження, а також матеріал, методи, практична значущість та структура роботи.

У першому розділі надано теоретичну інформацію щодо функціонального стилю роману, процесу перекладу та проблем, які він може викликати та способів досягнення адекватного перекладу за допомогою використання перекладацьких трансформацій.

Другий розділ містить практичну частину дослідження з виділенням жанрово-стилістичних особливостей роману з елементами фентезі та лексико-семантичної специфіки при перекладі тексту українською мовою.

Висновок складається з узагальненого аналізу дослідження.

Загальна кількість сторінок 50, кількість використаних джерел 59.

РОЗДІЛ 1

РОМАН, ЯК ЖАНР ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ОДИНИЦЬ РОМАНУ

1.1 Роман як літературний жанр, історія розвитку, його особливості та класифікація

Для детального та поглибленого аналізу жанру художньої літератури – роману, необхідно проаналізувати його історію виникнення та надати дефініцію. Слід виділити те, що існують лише поверхневі або складні, обґрунтовані на певному матеріалі, тлумачення. Термін «роман» вченими визначається по-різному, та не має однозначного дефініювання.

Український професор філологічних наук Ю. Ковалів у своїй літературознавчій енциклопедії визначає роман, як: «Роман – великий за обсягом епічний твір, метанаратив, для якого характерне панорамне зображення дійсності, багатоплановість на фабульному та сюжетному рівнях розвитку конфліктних ліній, ускладнений хронотоп, поліфонічна, часто уповільнена розповідь, супроводжувана художнім висвітленням актуальних проблем зовнішнього та внутрішнього світу» [Ковалів 2007, с. 342].

Термін «роман», вчена С. Белокурова визначає, як жанр епосу, який зображує життя особистості в певний відрізок її дійсності або протягом всього життя. [Белокурова 2006, с. 151].

З іншого боку науковець А. Ніколюкін підкреслює походження цього терміну – «фр. roman – первоначально произведение на романских языках» та зазначає що це велика форма літературного жанру епосу Нового часу. [Николюкин 2001, с. 889].

Найбільш повним є визначення вченого Є. Онацького. Він стверджує, що роман – великий за довжиною жанр літературної творчості, який зображуючи характерів, персонажів чи героїв висвітлює різні форми та види людського суспільства, а також змальовує образи цього суспільства в його поглядах та інтересах. Також вчений зазначає, що автор роману, «романіст» має поєднувати хроніку подій, критику та історичне минуле суспільства свого часу. [Онацький 1964, с. 1627].

Отже, беручи до уваги визначення різних науковців, можна зробити висновок, що роман трактується різними способами, але кожен вчений зазначає, що це велика форма літературного жанру.

Появу роману характеризують з давніми часами або середньовіччям, наприклад, існує античний роман, який має певні риси схожості з сучасною формою роману. Слід зауважити, що в античних та середньовічних формах роману відсутні такі структурні властивості, як зміст та форма. Тому частіше такі твори відносять до повісті або рицарського епосу.

Вчений-теоретик Ралф Фокс у своїй праці «Роман і народ» стверджував, що роман як окремий жанр виник в епоху Відродження. «Роман – это великое приключение художественной литературы, ее открытие человека». А саме його поява пов'язана з ренесансною новелою «Декамерон» (1350-53). [Николюкин 2001, с. 890; Фокс 1939, с. 78].

Роман співвідносять до епосу приватного або особистого життя. Характерними відмінностями епосу епохи Середньовіччя і роману Відродження є те, що в епосі ключову роль відігравали герої та їх хоробрість разом з розумом, події були основані на історичних моментах, головними творцями яких були основні герої, а в романі головними героями є звичайні люди зі своїми прагненнями, а фундаментом подій є приватне життя та часто вигадані автором факти. В історичному епосі події розгортались в далекому минулому, на противагу роману, в якому є зв'язок з сучасністю. Наступною відмінною рисою є те, що епосу притаманний героїчний образ, висока

поетична структура, роман – це зображення побутового життя, прозаїчний жанр. [Николюкин, 2001, с. 890].

Роман набуває своєї усталеної форми в залежності від історично-сформованої системи речей, всередині якої він виникає. Для того щоб зрозуміти появу цього жанру необхідно проаналізувати данні суспільних умов та реальних історичних подій, тобто поєднати аналіз теорії та історії. Отже, беручи до уваги той факт, що роман зародився в епоху Відродження, слід виділити головні риси цього періоду:

- руйнуються політичні, економічні, психологічні та ідеологічні основи феодального ладу;
- матеріальні та духовні цінності розглядаються як зовнішня оболонка, яка приховує амбіції та можливості людини;
- формується нове середовище людських почуттів, думок, вчинків.

Слід підкреслити, що ваговим є той факт, що сама особистість поєднує у собі кордони старого та сучасного, нового, таким чином людина носить маску епохи Середньовіччя. Відмінність між цим старим та новим зображується в особистій суб'єктивній ситуації самої людини. Отже, можна зробити висновок, що література новелістичного характеру в епоху Відродження на кінці 15 ст. не зображує особистий характер та внутрішню свободу індивіда. Важливим стає відтворення не суб'єктивних бажань людини, а цілий світ новітніх ідей та відносин, які відображають середовище нового суспільства, тобто боротьба за свободу людства в цілому. [Кожинів 1963, с. 101].

На кінці 18 ст. французький теоретик Юе зазначав, що головною ознакою роману є вигадані любовні пригоди, роман повинен бути написаний прозою у художньому стилі. [Кожинів 1963, с. 93]. Важливою працею 18-го ст. є книга *“The Literature of the Restoration and the 18-th century”* Л. Бредволда, в якій вчений розглядає еволюцію і розвиток різних стилів жанру роману. [Bredvold 1962, с.168].

Проаналізувавши визначення різних теоретиків, можна сказати, що ці ознаки виділяють багато вчених, але слід підкреслити те, що не всі романи мають любовну сюжетну лінію. Пізніше були внесені корективи щодо сюжету роману, та ще однією важливою темою стала особиста доля та життя героя. Поступово цей жанр став наділений новими ознаками і характеристиками.

Так, важливою літературною подією стала поява роману «Нова Елоїза» Ж. Ж. Руссо. Автор зображував почуття, проникаючись ними та показуючи їх зсередини; звичайні події, якими вони є в реальності; кохання до простого життя; незвичайних героїв. Характерними рисами роману були: простий сюжет, відсутність вставних розповідей, дидактичні уривки, зображення почуттів.

Твори Руссо були насичені емотивністю, яка була характерна для багатьох письменників течії, яка іменувалася романтизмом 18 століття. Так зародився роман, який називається «чорним», для нього типові такі ознаки: образ кладовища, залякуюча атмосфера, виючий вітер, еротична зацікавленість, чуттєвість, інтерес до пригод, емоції страху і т.д.. Чорний роман виник саме в Англії у 18 столітті, але також став популярним у Франції, яскравим прикладом є твір Енн Редкліфф «Удольфские тайны». У 19 ст. роман у Франції ще не був остаточно закладений, він виступав у виді вульгарного та штучного. Існує така теорія роману, що для того щоб приблизитись до реалізму треба було починати цей жанр з написання штучним та романічним характером. Вчені стверджують, що саме цей вид роману є стандартним та не потребує багато зусиль для написання. Слід зазначити, що персонажі роману перетворюються на пасивних жертв, та зазвичай головним героєм є замок зі своєю містикою та таємницями. [Грифцов 1926, с. 87-103].

Пізніше з'являється «готичний роман», з яким пов'язано ім'я Вальтера Скотта. Цей роман наділений загадками, вказівками на розв'язання та вирішення ситуації, поділ героїв на поганих та добрих, серед яких перші

вмирають, герой «замок» часто замінюється домашнім затишком. Цю лінію рис також мають твори Діккенса з корективом таких символів, як герої-жертви та маніяки, небо та пекло, емоції страху і галюцинацій та емоції зворушеності. Стівенсон замінює побутові особливості готичного роману на «поетику загадки», найпростіші елементи стають таємничими. [Грифцов 1926, с. 105].

Цей період розвитку роману є особливим, тому що саме в цей час визначається співвідношення літературних функціональних стилів, яке існує в наш час. Роман не вважався головним жанром літератури, а був другорядним, наприклад, для Оноре Бальзака, який вважається «визволителем» та засновником роману, було характерне своєрідне відношення до цього жанру. Він «боровся за роман», намагався зробити новаторську оповідь, в його творах діяла схема початку твору з опису міста дії, дотримувалася тенденції емотивного роману. [Грифцов 1926, с. 110].

Важливий відбиток у розвитку роману залишили письменники Стендаль «Червоне і Чорне», Г. Флобер «Пані Боварі» та ін.. Стендаль брав за мету уникати стилістичних та композиційних умовностей, емоційної виразності, пишності та пафосу, створюючи точність та ясність. Флобер у написанні творів стримувався від емотивності, безмежної плинності композиційної структури, в його творах неможливо добути тезу, він вважав, що письменник повинен вживатися в цю роль та перетворюватись у ремісника. [Грифцов 1926, с. 123].

Історія нового роману починається від Руссо, Гюго та Достоевського. Всі події та етапи розвитку роману стали важливою підготовкою для виникнення роману Нового часу. У 19 ст. більш неприродне та штучне замінюється на реалістичне та справжнє. Починає практикуватися роман винахідливого характеру та роман романічний, стають популярними реконструкції середньовічних романів. Література звільняється від розмитості, екзальтації та отримує стислу форму та виразність. [Грифцов 1926, с. 108].

Гегель у своїй праці «Естетика» пропонував концепцію роману яка відрізняється повністю від попередніх «рицарських» та «античних» романів.

До періоду сучасного роману належать твори Ф. Достоєвського, а саме не зовсім зрозумілі, позбавлені послідовності, вільної форми та творчі праці. Письменник співвідносив та суміщав нереалістичні, штучні елементи з жахливими образами, утворюючи прекрасне формування твору, він насичував свої праці загадками та вживав несподівані дії, його метою було створення ефектного сюжету, який потребує розкриття. Романи Достоєвського вченими класифікуються як поєднання роману особистого, тобто психологічного та роману авантюрного. Перший вид роману був популярним у Франції, на кінці 19 ст., в той час як в Англії переважав авантюрний.

У 20 ст. роман з великим обсягом знов набуває визнання, яскравим прикладом є твір Ромена Роллана «Жан Христоф», який згідно класифікації вчених визначається як науковий роман. Можна стверджувати, що роман є сталим жанром в художній творчості, оскільки завжди є можливість простежити тенденції у сучасності щодо відтворення старинних видів, форми та структури роману, але з доповненням проблем певного часу та інтриги.

Отже, згідно з Грифцовим розвиток роману можна поділити по відношенню до існування літературних шкіл: класична, романтична, реалістична, натуралістична, символічна; за способом повідомлення: кіно-роман, роман в листах, роман у віршах, роман з вставними розповідями і т.д. Вчений розмежовує еволюцію роману на чотири категорії щодо їх емотивності за принципом переважаючої риси: з чуттєвою стороною, з заглибленим дослідженням, з популяризацією пафосу та з картинністю зображення. [Грифцов 1926, с. 140].

Важливою характеристикою роману є його форма, вчені зазначають, що форма роману повинна бути змістовною та мати різносторонню художню суть. Після епохи Відродження сформовані нові форми та мотиви розвитку особистості стають головними елементами сюжету. [Кожинів 1963, с. 290].

Під час аналізу композиційної структури роману, слід виокремити фабулу та внутрішню тему. Грифцов стверджував, що зазвичай переважно багата фабула суміщається з бідністю тем, але вчений протистояв цій думці, вказуючи на те, що композицію роману складають характеристика сюжету, кореляція прийомів зображення сюжету (заплутаний, простий, створений за допомогою інверсії) з новаторськими мотивами, з внутрішніми темами і т.д. [Грифцов 1926, с. 147].

Проаналізувавши матеріал вчених аналітиків, можна сказати, що жанрові особливості роману майже однакові, але існують деякі відмінності. Серед характерних рис роману С. Белокурова виділяє такі компоненти:

- багатосюжетність, яка охоплює долі героїв;
- наявність структури рівнозначних дійових осіб;
- зображення широкого кола життєвих явищ та проблем, які важливі для суспільства того часу;
- велика протяжність дії.

Вчена класифікує роман по відношенню до теми: політичний, автобіографічний, документальний, філософський, соціальний, інтелектуальний, сімейно-побутовий, еротичний, жіночий, фантастичний, історичний, авантюрний, сентиментальний та ін. Окремо С. Белокурова романи розподіляє за категорією часу, тобто співвідносить піджанр роману з епохою, в яку він діяв: античний, рицарський, готичний, модерністський і т. д. [Белокурова 2006, с. 151].

Схожу структурну класифікацію характерних ознак роману має Ю. Ковалів, він ще додає, що в романі наявна тенденція інтриги, якою наділена сюжетна лінія, а також роман не завжди має очікувану розв'язку або йому властива незавершеність. Роману властиві оповідь, розповідь, пряма мова (діалоги, монологи), авторські відступи, описи. Роман суміщає специфічні риси, які переплітаються між собою, наприклад поезія та проза, високе та крайня ступінь потворного, всі ці ознаки утворюють унікальну єдність. [Ковалів 2007, с. 343].

Згідно з Л. Гроссманом, роман має три роди: психологічний роман (роман почуттів), побутовий роман, авантюрний роман. Вчений підкреслює, що ці види роману можуть поєднуватися в одному творі, маючи певні особливості вони ввели нові поняття та терміни, такі як: історичний, соціальний, філософський, сентиментальний, комічний романи і т.д. [Гроссман 1925, с. 724].

Отже, роман набуває своєї усталеної форми в залежності від історично-сформованої системи речей, всередині якої він виникає. Проявляється у суперечці, наповнений боротьбою, протиріччям бажань та реальних здійснюваних подій. Роман класифікують за емотивною шкалою, за тематикою зображення, за епохою в яку він виникає та за способом повідомлення.

1.2 Процес перекладу. Особливості і труднощі перекладу роману

Передумовами виникнення теорії перекладу є активний розвиток у сфері науки та технологій, відповідно до цього виникла потреба обмінюватись інформацією з різними країнами, тобто створювати міжнародні зв'язки або контакти. Ріст культурних стосунків серед країн, міжнародних торгівлі, дипломатії, туризму призвело до появи перекладачів, науки перекладу та перекладацьких агентств. На початку 20 ст. серед науковців стрімко виріс інтерес до перекладознавства, лише в середині 20 ст. переклад став популярною темою для усестороннього аналізу та вивчення.

Як зазначає російська вчена Марія Ілюшкіна, головними аспектами, які розглядали дослідники були: взаємозв'язок мови з мисленням, культурою, суспільством та з реальною дійсністю. Детальне вивчення цього процесу призвело до вимог до точного та правильного перекладу, а згодом з'явилися

суміжні з перекладознавством дисципліни, наприклад, теорія мовних актів, соціолінгвістика, психолінгвістика, лінгвістика тексту та ін.. [Люшкіна 2015, с. 6].

Наука перекладознавство, яка сформувалася лише у другій половині 20 ст., порівняно з іншими дисциплінами, є досить новою та «молодою». Ключовими елементами дослідження перекладу є особливості самого переходу від тексту оригіналу до тексту перекладу та якими здібностями та знаннями користується сам перекладач під час цього процесу. [Левицкая 1976, с. 17].

Існує багато визначень процесу перекладу, наприклад у тлумачному словнику, переклад тлумачиться досить просто, як текст або усна річ, перекладені з однієї мови на іншу. [Ушаков 1939, с. 104].

У своїй праці «Історія і теорія перекладу в Росії» вчені Л. Л. Нелюбін та Г. Т. Хухуні описують термін «переклад» як сам процес або як його результат. Вчені стверджують, що протягом перекладу, в першу чергу, здійснюється передача інформації, мовними засобами іншої мови, також вони використовують словосполучення «міжмовна трансформація». Дослідники зауважують, що тільки цього словосполучення недостатньо для дефініції перекладу, тому що протягом процесу перекладу виникає потреба розтлумачити сенс сказаного, тому переклад включає в себе перекодування тексту, адаптацію та ін.. [Нелюбин 2003, с. 8].

Схожі погляди щодо визначення процесу перекладу має вчений Виноградов додаючи те, що переклад є давнім видом заняття людини. [Виноградов 2001, с. 4].

Як зазначає Л. С. Бархударов, переклад це процес перетворення тексту однієї мови у текст іншої мови, при цьому перекладач мусить зберегти зміст повідомлення. Вчений звертає увагу на те, що термін «перетворення» не можна сприймати в прямому сенсі, тому що сам текст мови оригіналу не змінюється, а залишається з тим самим значенням і містить те саме повідомлення, але іншою мовою. Іншими словами, перекладач за допомогою

перекладацьких трансформацій із первинного тексту «А» створює текст перекладу «Б», який має певний закономірний зв'язок з тестом оригіналу «А». [Бархударов 1975, с. 6].

Згідно тверджень Бархударова, перекладом не можна назвати вільне перетворення речення однієї мови, на речення іншої. Треба керуватись певними правилами, тобто переклад може вважатися правильним, якщо він передає однакоvu ідею та зміст. Вчений виділяє, що при перекладі повинно бути два тексти: перший текст – вихідний, який написаний мовою оригіналу (англ. Source language), та другий текст перекладу, написаний мовою, на яку перекладають (англ. Target language). Певні аспекти повинні залишатися незмінними, наприклад мовна одиниця може мати декілька планів: план вираження та план значення. При перекладі план вираження, який ще іменується як план форми змінюється, але план значення, або план змісту повинен залишитись інваріантним. [Бархударов 1975, с. 9].

Отже, треба підкреслити, що переклад – це складний процес усної чи писемної комунікації, який відбувається в двох різних мовних системах та який вимагає отримання та передачу інформації з мови оригіналу на цільову мову, зберігаючи план значення. [Федоров 2002, с. 125].

Проблема процесу перекладу та його визначення неодноразово була розглянута науковцями. Слід виділити працю В. Віллса “The science of translation : problems and methods”. В цій роботі вчений зосереджується на труднощах, які виникають у процесі перекладу. В. Віллс класифікує проблеми на декілька груп (найскладніші, граматичні, стилістичні та когнітивні проблеми). Науковець розглядає процес перекладу, як спосіб уникнення труднощів, поділяючи їх на макро- та мікроконтекстні. [Wills 1982, с. 54].

Заслуговує на окрему увагу праця Дж. Кетфорда “Linguistic theory of Translation”. В ній вчений вперше спробував створити уявлення про англійську перекладацьку діяльність, розглядаючи структуру мови, поняття

перекладу, його класифікацію, проблеми еквівалентного перекладу і т.д. [Catford 1965, с. 32].

Важливою працею для теорії перекладознавства є положення німецької перекладачки Ю. Хольц-Мянттярі. Вона розробила модель перекладу, яка має наступні положення:

- а) кожен текст має свої чітко-встановлені межі, тобто історичні умови, стиль, жанр, мету;
- б) на зміст та форму текстів впливають не лише граматичні та стилістичні особливості, а й культурні, кордони яких не ототожнюються з мовними межами;
- в) текст перекладу має функціонувати незалежно від тексту оригіналу; цільовий текст несе в собі інформацію для іншого реципієнта та володіє усіма правами;
- г) важливу роль відіграють перекладачі, які відповідають самостійно за свою працю, іншими словами, перекладач – це професіонал у створенні текстів, який має володіти певними навичками. [Holz-Manttari 1964, с. 49-50].

Серед компетенцій, які повинен мати перекладач, Ю. Хольц-Мянттярі виокремлює:

- а) уміння перекладача аналізувати специфіку висхідного та цільового тексту;
- б) уміння проектувати тексти; перекладач повинен мати розуміння особливостей іншої культури;
- в) уміння перекладачем досліджувати та виокремлювати нові елементи, необхідні для подальшої праці. [Терехова 2002, с. 42]

Для того щоб досягти правильний переклад тексту, Комісаров виділяє наступні аспекти:

- 1) перекладач має мати навички володіння як своєю рідною мовою, так і мовою оригіналу;

- 2) перекладач повинен мати здатність осмислювати індивідуальні своєрідності автора оригіналу;
- 3) талант автора оригіналу повинен відповідати таланту перекладача;
- 4) зміст оригіналу повинен бути збереженим;
- 5) не треба намагатися удосконалити або змінити оригінал;
- б) текст повинен залишатися привабливим не втрачаючи змісту;
- 7) не потрібно перекладати дослівно, щоб не втратити настрій тексту оригіналу;
- 8) перекладач повинен стати поетом. [Комиссаров 1990, с. 11].

Розглянемо чотири критерії репрезентативності перекладу С. В. Тюленєва. Перший пункт зустрічається у багатьох вчених – правильний переклад повинен повністю передавати план змісту. Друга характерна риса – це передача тону тексту оригіналу, тобто текст перекладу повинен чітко відповідати дискурсу тексту оригіналу. Третім критерієм є відображення мети, закладеної в текст оригіналу. Останній пункт, який є дуже важливим – передача авторського відношення у тексті перекладу, перекладач не може впроваджувати свою думку в переклад. [Тюленев 2004, с. 147].

Наступним важливим аналізом є робота вченого А. Тайтлера «Ессе у принципах перекладу», в якій він надав детальний опис принципів перекладу:

- а) текст перекладу повинен чітко передавати ідейний зміст оригіналу, без неточності та перекручень;
- б) текст перекладу повинен сприйматися читачем так само легко як оригінал;
- в) текст перекладу повинен бути стилістично сумісним з оригіналом.

Ще однією характерною рисою у праці А. Тайтлера є те, що він підкреслив мовні особливості, які у свою чергу спричиняють певні труднощі під час перекладу, наприклад переклад ідіом, способи передачі звичайного, та навпаки складного стилю оповідання і т.д. [Комиссаров 1990, с. 11].

Класифікуючи процес перекладу треба звернути увагу на вченого А. А. Потебню та його досягнення у сфері лінгвістики. Він вважав, що мова це один з прийомів мислення, та підкреслював, що переклад дуже часто є неповним та обмеженим, тому що перекладач не може повністю поглинутись в іноземне мислення. Дослідник стверджував, що слово однієї мовної системи не відповідає слову іншої мови. [Нелюбин 2003, с. 99].

Вагомий внесок у розробку проблеми зробив вчений Я. Рецкер. Він підкреслює, що найважливішим завданням перекладача є цілісний переклад зі збереженням стилістичних та експресивних особливостей тексту. [Рецкер 1974, с. 10].

Для повного розуміння типології перекладу, слід надати його класифікацію. Лінгвіст Р. Якобсон виділяє три види перекладу по відношенню до семіотичного аналізу. Перший тип – внутрішньомовний переклад (семантичні відношення між мовними одиницями перекладу), другий – міжмовний переклад (власне передача мовних знаків однієї системи мовними знаками іншої), третій – міжсеміотичний переклад (використання невербальних елементів для перекладу). [Тюленев 2004, с. 37].

Треба зазначити, що одними з найуживаніших термінів в перекладознавстві є «еквівалентність» та «адекватність». Щоб показати вірність перекладу, Ю. Найда вживає словосполучення “the closest natural equivalent” – найближчий природний еквівалент.[Nida 1975, 135].

Вчений А. Попович використовує термін «інваріант», та стверджує, що хороший переклад повинен включати в себе інваріантну інформацію. [Тюленев 2004, с. 134; Найда 1978, с. 230; Попович 1980, с. 65].

Розглянемо сам процес письмового перекладу. М. А. К. Хеллідей розвинув модель процесу перекладу у своїй науковій праці “Comparison and Translation”. Вчений стверджує, що існує декілька етапів під час перекладу:

- а) перший етап здійснюється при ймовірному ототожненню морфеми з її еквівалентом без аналізу контексту;

- б) на другому етапі перекладач оперує на вищому рівні – слів, використовуючи більш ймовірні еквіваленти, беручи до уваги лінгвістичне оточення;
- в) наступним етапом є такий самий підбір еквівалентів, але вже на рівні словосполучень і речень. [Halliday 1964, с. 36].

Існує багато класифікацій процесу перекладу, серед широковідомих можна виокремити аналіз перекладача Ж. Деліля. В його праці “L’analyse du discours comme method de traduction” він детально аналізує сам процес перекладу і виділяє наступні етапи:

- а) розуміння тексту оригіналу;
- б) аналіз та виокремлення змісту по відношенню до всього контексту;
- в) переклад на цільову мову. [Delisle 1984, с. 71].

Відомим є положення В. Н. Комісарова, про те, що аналіз процесу перекладу з урахуванням використання перекладацьких трансформацій є умовним, такий аналіз є приблизним, та ґрунтується на загальних лінгвістичних властивостях процесу перекладу. Він зазначає, що процес перекладу повинен бути досліджений як з лінгвістичної точки зору, так і з психологічної. Перекладач у ході процесу вирішує певну кількість завдань, піддаючи оцінці загальні техніки перекладу. Вчений стверджує, що переклад є евристичним, тобто перекладач обирає ту чи іншу техніку перекладу, опираючись на свій досвід і знання, правильність якої не завжди є очікуваною. Комісаров доповнює теорію письмово перекладу тим, що перекладач отримуючи текст оригіналу не може його передати єдиним актом. Текст розділяється на частини і перекладач здійснивши аналіз і передачу однієї приступає до іншої. Весь процес супроводжується зіставленням одиниць тексту оригіналу з їх еквівалентами в тексті перекладу. Таким чином, науковець поділяє переклад на два етапи:

- а) перший - вилучення інформації з тексту оригіналу. Цей етап ще називають розуміння або з’ясування значення;

б) другий – створення тексту перекладу, на основі вибору відповідних мовних засобів для досягнення еквівалентності текстів. [Комісаров 2002, с. 188].

Отже, переклад аналізують по відношенню до точності, повноти та вірності передачі вихідного тексту. Текст оригіналу як і текст перекладу повинен передавати авторські наміри, вплив на читача як емоційно, так і естетично. [Newmark 1981, с. 105].

Слід звертати увагу на те, що читач перекладеного тексту є реципієнтом, який не володіє мовою оригіналу, тобто як зазначає С. Тюленев, переклад репрезентує оригінал в іншомовному культурному окрузі. Переклад має бути еквівалентним та адекватним, він повинен бути максимально ідентичним з текстом оригіналу на всіх мовних рівнях, завдяки цим аспектам можна побудувати тісний зв'язок з текстом оригіналу. [Тюленев 2004, с. 132].

У своїй науковій праці В. Н. Комісаров, розглядає переклад згідно класифікації на два види: художній та інформаційний або спеціальний. Розглянемо художній переклад та своєрідні труднощі, які він може викликати у перекладача.

Переклад художньої літератури займав провідне місце у 30-80-ті роки 20 століття. Існувало багато видавництв, які випускали теоретичну літературу на тему перекладу, і зарубіжні твори наприклад, одними з відомих видавництв є «Художня література», «Прогрес», і т.д. Ці наукові комплекси відрізнялись від попередніх наявністю кваліфікованих перекладачів і редакторів, більш точної передачі тексту іншою мовою. Саме в 30-ті роки важливе місце займав художньо-філологічний переклад, у світ виходять праці Шекспіра, Данте, Сервантеса та інших почесних авторів. Через 20 років перекладацька діяльність стає більш посиленою через розвиток зарубіжної літератури та дозвіл випускати переклади цих творів. Як зазначає науковець Нелюбін, 1985-1991 роки можна назвати «епохою перебудови». Художні переклади попередніх років вважалися незадовільними, тому перекладачі

створювали нові, більш точні та прийнятні іншими спеціалістами. [Нелюбин 2003, с. 114].

Розглядаючи проблематику теми перекладу, слід зазначити, що велику роль відіграють особливості сучасної англійської лексики. Як зазначає І. Арнольд, особливості мовних одиниць виявляються як на фонетичному, так і на граматичному рівнях та підкреслює те, що при перекладі існує залежність та певна орієнтація на контекст. [Арнольд 2012, с. 341].

Основним аспектом, який перекладач повинен зробити перед початком самого процесу – це проаналізувати вид тексту, та правильно співвіднести його щодо жанру та типу. Вчена К. Райс зазначає, що переклад тексту може бути «звичайним», коли перекладач без використання особливих прийомів, додавання або перекручення змісту, перетворює текст оригіналу на еквівалентний йому текст на іншій мові. В такому випадку перекладач може керуватися загальними правилами перекладу певного типу тексту. Дослідниця також підкреслює, що наразі існує очевидна відмінність перекладу прагматичних текстів і перекладу художньої літератури. З цим твердженням погоджуються багато вчених, так письменник та перекладач В. Е. Зюскінд припускає, що перекладач художніх жанрів повинен бути талановитим письменником, адже однією з основних функцій, яку виконує художній твір, є передача естетичного значення. [Райс 1978, с. 202].

Проблематика перекладу художньої літератури не є новою темою для науковців, ще за часів Цицерона поставали питання перекладу, але бурхливий розвиток цієї теми розпочався у 18 ст. Вчений А. В. Федоров надає характеристику художній літературі, він вважає, що цей тип текстів має складну стилістичну структуру (наявність різних лексичних) та стилістичних мовних засобів. [Райс, 1978, с. 203].

Слід зауважити, що при перекладі художніх творів, перекладач має низку складнощів:

- а) текст оригіналу може містити в собі національний характер, культуру і своєрідні реалії мови певного народу, тому в деяких

випадках практично неможливо та досить складно передати ці особливості іншою мовою; Як зазначає вчена М. Ю. Ілюшкіна: «При переводе происходит не только контакт двух языков, но и соприкосновение двух культур.» [Илюшкина 2015, с. 8].

б) перекладач в певній мірі є художником або творцем, тому дослівний переклад в даному випадку неможливий; [Levy 1968, с. 1171-1182].

в) в деяких випадках перекладач повинен не просто перекласти текст, а створити новий, який буде передавати усю глибину та зміст оригіналу.

Базуючись на цій інформації, можна підкреслити, що переклад художнього твору повинен здійснювати такий самий вплив на читача як і текст оригіналу для носіїв мови, та мати зміст тотожний змісту вихідного тексту. [Комиссаров 1990, с. 13].

До основних проблем при перекладі функціонального стилю – роману, можна віднести: переклад гри слів, стійких виразів, окремих лексичних одиниць, усесторонній огляд культурних реалій різних народів, передача авторського стилю написання, збереження характерних особливостей героїв і т.д.

Отже, переклад романів, як і більшості інших жанрів художньої творчості, вимагає складної праці. В таких творах автор створює образність, використовуючи всі багатства своєї мови. Треба підкреслити, що саме мислення образами створює особливий характер твору і одним із основних завдань перекладача є передача всієї яскравості, настрою та авторського сприйняття роману, беручи до уваги той факт, що читач повинен отримати такі самі естетичні враження від тексту, які отримав читач роману, написаного на мові оригіналу. Роман повинен бути багатоплановим та містити в собі фабулу, символи, образи, ідеї, закладені автором.

1.3 Способи передачі змісту сучасного роману. Перекладацькі трансформації

Переклад художньої літератури займає важливе місце починаючи з 19 ст. В основному в цей час перекладом займалися письменники, його не можна охарактеризувати як досконалий, але він є близьким до тексту оригіналу.

У 20 ст. з створенням багатьох нових перекладацьких видавництв постає питання щодо аналізу та розвитку інших методів передачі іноземних текстів художніх функціональних стилів. Попередні переклади вважалися недостовірними по відношенню до оригіналу. Згодом виникає тенденція до близького та навіть буквального перекладу творів, тобто перекладачі намагались передати всі елементи тексту оригіналу, часто цей принцип відносили до копіювання, який пізніше був критикований вченими. Теоретики почали розробляти способи досягнення адекватного перекладу лише в першій половині 1930-х років. Треба зазначити, що існує велика кількість тверджень щодо теоретичних проблем перекладу художніх творів, багато вчених розробляли теорії, наприклад, Пастернак Б. Л., Маршак С. Я. та ін.. [Нелюбин 2003, с. 116].

Літературознавець А. Смірнов у своїй праці «Переклад» стверджує: «Адекватным мы должны признать такой перевод, в котором переданы все намерения автора, как продуманные им, так и бессознательные, в смысле определенного идейно-эмоционального художественного воздействия на читателя, с соблюдением по мере возможности (путем точных эквивалентов или удовлетворительных субститутов) всех применяемых автором ресурсов образности, колорита, ритма и т.п.» [Смирнов 1934 с. 527].

З появою багатьох перекладів постають такі питання:

- а) як зрозуміти чи є переклад достовірним?
- б) як можна передати колорит та естетичну функцію тексту оригіналу?

У своїй праці Л. Л. Нелюбін «Історія і теорія перекладу», вчений звертає увагу на «реалістичний метод перекладу». Він підкреслює, що найважливішим є правильне розуміння цього терміну. Це не означає, що перекладач повинен передавати жанр художньої літератури згідно з реалістичними нормами та стилем. Цей термін означає правильну передачу тексту оригіналу з дотриманням реалістичного методу, тобто передачі ідей та смислу, творчого настрою та художнього різноманіття. Копіювання та формалізований переклад вже не використовується, натомість перекладач художніх творів має об'єктивно розуміти кожне слово і те, що за ним ховається, ідеї, настрої, дії, явища, тобто передати всю динаміку, дійсність тексту оригіналу та відтворити авторське бачення. [Нелюбін 2018, с. 118].

Наявність певних проблем та особливостей художньої літератури, таких як творчий розвиток, експеримент до зображення нового, незвичний стиль вираження ідей та гнучкість, спричинила детальний та поглиблений аналіз принципів і методів перекладу. Художній переклад вимагає знання та правильне використання літературної науки.

У своїх працях вчений С. Тюленев визначає структурно-типологічні аспекти жанрів художніх творів. Зазвичай вони мають не широку категорію тем, але існує велика кількість мовних засобів для їх вираження. Саме для того щоб звернути увагу читача, підкреслити свій індивідуальний стиль, митець використовує своєрідні, нові засоби художньої виразності. Тексти художньої літератури популярні та відомі протягом багатьох років, в той час як переклад цих творів є мінливим, тобто старі переклади завжди замінюються новими. За словами науковця переклад художніх творів повинен суміщати два види інформації: когнітивну та емоційно-естетичну. [Тюленев 2004, с. 254].

Велику роль у написанні роману відіграє використання автором різних художніх прийомів, наприклад, тропів та фігур, які перекладач повинен максимально представити в тексті перекладу.

Наступним важливим аспектом при перекладі роману є контекст. Дослідниця М. Ю. Ілюшкіна стверджує, що перед перекладачем завжди постає вибір правильної мовної одиниці. Для цього потрібно серед усіх можливих лексичних одиниць, орієнтуючись на контекст, вибрати ту, яка абсолютно передасть зміст оригіналу. Вчена виділяє декілька типів контексту:

- а) лінгвістичний контекст, в рамках якого виокремлюють вузький та широкий контекст. Під вузьким контекстом розуміють контекст в межах речення, тобто аналіз лексичних одиниць, орієнтуючись на речення (синтаксичний або лексичний контекст). Широкий контекст або макроконтекст не має точних обмежень, це може бути декілька речень, абзац, розділ і т.д.;
- б) екстралінгвістичний або ситуативний контекст. Він допомагає перекладачу співвіднести написане з будь-якими історичними реальними фактами, для того щоб він зміг вірно передати значення тексту оригіналу.

Треба зазначити, що найчастіше перекладачі орієнтуються на лексичний контекст, він може бути як вузький так і широкий. [Ілюшкіна 2015, с. 20].

У своїй науковій праці «Технологія перекладу» відомий лінгвіст Л. К. Латишев у перекладі виділяє основний компонент цього процесу – текст перекладу. Важливим критерієм перекладеного тексту є те, що він повинен відповідати певним властивостям вихідного тексту з урахуванням всіх його особливостей. Важливими рисами при аналізі процесу перекладу є співвідношення структури, семантики, функцій, взаємодії тексту оригіналу та перекладу. Вчений зазначає, що всі ці структурні особливості є незалежними, але у відносно легкому варіанті. Головним аспектом при перекладі текстів повинна залишатися реакція читача, яку вчений називає «регулятивним впливом». Клас реакцій читача тексту оригіналу повинен збігатися з набором реакцій читача перекладеного тексту, але еквівалентність

їх реакцій не завжди залежить від самого перекладу. Спосіб реагування на повідомлення залежить від індивідуальних рис реципієнта. Лише при аналізі спеціалістом двох текстів можна дати повну оцінку передачі адекватності регулятивного впливу, що і є одним з найважливіших рис якісного перекладу.

Звичайно, що лише емоційний вплив тексту на читача не є достатнім для отримання повноцінного перекладу. Наступним етапом, якого повинен дотримуватися перекладач – наявність семантико-структурного образу тексту оригіналу. Вчені стверджують, що не завжди можна легко визначити ступінь цього образу, адже переклад може бути здійснений дослівно, або навпаки кардинально відрізнитись від оригіналу. Перекладач має керуватись контекстом і орієнтуватись на культуру мови перекладу, для цього він має право буквально скопіювати текст оригіналу цільовою мовою, або використати семантичну трансформацію. Саме трансформація лексичних одиниць на семантичному рівні може запобігти неадекватній реакції читача. [Латишев 1988, с. 23].

Як вже було зазначено, для досягнення еквівалентного перекладу потрібно не лише формально копіювати текст оригіналу, застосовуючи мовні одиниці іншої мови, але й використовувати перекладацькі трансформації. За визначенням Л. К. Латишева, перекладацькі трансформації – це система засобів, які допомагають перекладачу досягти дві основних вимоги: емоційний вплив та передача семантико-структурної організації тексту. [Латишев 1936, с. 28].

Схоже тлумачення перекладацьких трансформацій має вчений Л. С. Бархударов. Він визначає їх, як перетворення, які допомагають максимально передати формальні і семантичні системи тексту оригіналу з дотриманням усіх мовних норм. Вчений умовно поділяє перекладацькі трансформації на чотири категорії:

- 1) перестановка;
- 2) додавання;

- 3) опущення;
- 4) заміна.

Першою граматичною трансформацією є *перестановка*. Це перетворення можна охарактеризувати, як зміна порядку мовних одиниць з мови оригіналу, на мову перекладу, наприклад зміна положення слів, словосполучень, речень і т.д. Часто таку трансформацію використовують для того, щоб не створювати повтори у суміжних реченнях. Перекладачі також використовують перестановку частин складного речення, беручи до уваги той факт, що англійська мова у порівнянні з українською мають певні граматичні відмінності, спеціаліст повинен правильно побудувати синтаксичні зв'язки на мові перекладу. Для того, щоб уникнути перекручення змісту, перекладач може використовувати перестановку речень, наприклад, щоб створити правильне розуміння структури часу, що було попередньою дією, а що наступною. [Левицкая 1971, с. 45].

Наступною трансформацією, яку виділяє Бархударов, є *додавання*. Цей вид використовується для кращого розуміння тексту. Часто у тексті оригіналу відсутні деякі семантичні елементи, які вчені називають «еліпсом» або «опущенням». Їх використання не є необхідним, тому що без них речення має зрозуміле значення і є доречним. Але при перекладі часто використовується додавання цих мовних одиниць. Ця формальна імпліцитність є характерною для англійської мови, але при перекладі, зазвичай, вона відновлюється. Такий тип трансформації часто зустрічається при перекладі таких структур словосполучень, як «іменник + іменник», «прикметник + іменник».

Іншою причиною для використання перекладацької трансформації додавання є перебудова синтаксичної конструкції речення, що вимагає введення додаткових елементів. Також перекладач може скористуватися додаванням через певні стилістичні особливості, опираючись на екстралінгвістичний фактор.

Протилежним видом трансформації додавання є трансформація *опущення*. У процесі перекладу слід виокремлювати зайві мовні елементи та видаляти їх, для того щоб уникнути повторів та беззмістовної реакції читача. Такими лексичними одиницями вважаються «парні синоніми», опущення цих елементів дає можливість перекладачу скоротити об'єм тексту. При використанні перекладацької трансформації додавання текст перекладу стає більш розгорнутим і щоб відновити баланс, перекладач може керуватись трансформацією опущення.

Найширшою категорією перекладацьких трансформацій є *заміна*. Вчений Бархударов класифікує їх на лексичні, граматичні та комплексні (лексико-граматичні). Розглянемо різні види замін:

- заміна форми слова – приклад такої трансформації може виступати у вигляді заміни часу дієслова і т.д.;
- заміна частин мови – іменник може замінюватись дієсловом, прикметник – прислівником, іменником або конструкцією «прийменник + іменник», тобто перекладач має підібрати відповідну частину мови для еквівалентного та естетичного перекладу;
- заміна членів речення – тобто здійснюється модифікація синтаксичної системи речення. В англійській мові існує усталена синтаксична структура речення, в якій кожен член виконує свою функцію (підмет + допоміжне дієслово + присудок + другорядні члени речення). В українській мові побудова речення пов'язана з «комунікативним членуванням», тобто речення зазвичай починається з нової інформації і продовжується вже відомою, а в англійській навпаки. Яскравим прикладом синтаксичної перебудови є переклад речення пасивного стану в активний. Іншим прикладом є речення англійської мови, яке починається з підмета. Синтаксична структура такого речення зміниться при перекладі на українську мову, де на початку буде стояти обставина часу або місця. Більш розвинутою є теорія використання

замін членів речення не для граматичної перебудови, а для вдалої стилістичної структури речення;

– синтаксичні заміни в складному реченні, які поділяються на наступні підвиди:

- 1) заміна складного речення простим – поділ складного речення на прості, головною функцією якого є полегшене сприйняття тексту;
- 2) заміна простого речення складним – виникає через граматичні розбіжності, прикладом є безособові судження (предикат), які не мають прямих еквівалентів в мові перекладу або поєднання декількох простих речень в одне складне;
- 3) заміна головного речення підрядним і навпаки.

– лексичні заміни – заміна окремих лексичних одиниць мови оригіналу, які не є еквівалентами в цільовій мові. Такі трансформації Бархударов поділяє на три категорії:

- 1) генералізація – заміна лексичної одиниці вузького значення більш ширшим;
- 2) конкретизація – заміна лексичної одиниці широкого значення більш конкретним, тобто вузьким. Існує мовна (спричинена наявністю розбіжностей лексичної одиниці мови оригіналу в мові перекладу з таким самим широким значенням) та контекстуальна (обумовлена стилістичними ознаками) види конкретизації;
- 3) заміна на основі причинно-наслідкових зв'язків – мовні одиниці тексту оригіналу передаються мовою перекладу з урахуванням логічного складника, який показує причину дії або стану.

– антонімічний переклад – лексико-граматична заміна, в процесі якої стверджувальне речення передається як заперечне і навпаки.

Компенсація – перекладацька трансформація, яка виникає у тому випадку, коли лексична одиниця в тексті оригіналу не має відповідних еквівалентів в тексті перекладу. Для того щоб «компенсувати» цю лексичну одиницю, перекладач використовує інший засіб, наприклад заміну

стилістично-маркованих слів нейтральними. Цей вид заміни використовується тоді, коли треба відтворити певні особливості тексту оригіналу та прагматичне значення. [Бархударов 1975, с. 200].

Схожою, але більш зрозумілою та доступною є класифікація перекладацьких трансформацій В. Н. Комісарова. Вчений також підрозділяє трансформації на лексичні, граматичні і комплексні, як Л. С. Бархударов. До лексичних трансформацій Комісаров відносить:

- 1) транскрипцію;
- 2) транслітерацію;
- 3) калькування;
- 4) конкретизацію;
- 5) генералізацію;
- 6) модуляцію. Цей вид трансформації є у класифікації Л. С. Бархударова, як смисловий розвиток причинно-наслідкових зв'язків. Значення таких лексичних одиниць виводиться із тексту оригіналу на основі логіки.

Наступною категорією є граматичні трансформації, які поділяються на:

- 1) дослівний переклад;
- 2) членування речень;
- 3) об'єднання речень;
- 4) граматичні заміни (заміна частин мови, членів, типів речення і т.д.).

Дослівним перекладом можна вважати той переклад, при якому синтаксична структура тексту оригіналу є аналогічною в тексті перекладу. Такий вид трансформації вважається «нульовим» та є можливим тоді, коли синтаксичні структури висхідного тексту та тексту оригіналу є паралельними.

До лексико-граматичних трансформацій, вчений відносить:

- 1) антонімічний переклад;
- 2) експлікацію (описовий переклад);
- 3) компенсацію. [Комісаров 1990, с. 180].

Вагомим аспектом при перекладі роману є передача реалій. За визначенням Бархударова, саме переклад ситуацій, які відсутні у власній мові є найскладнішим етапом. Вчений тлумачить реалії, як події та елементи, які є характерними для певного народу. Переклад таких явищ може викликати деякі проблеми, але цілком можливо є їх передача на цільову мову. Мовою перекладу можна відтворити не тільки вже існуючі поняття, а й нові ситуації, що виконує комунікативно-значущу роль мови. [Бархударов 1975, с. 14].

Проблема перекладу реалій неодноразово була розглянута науковцями. Вчені С. Влахов та С. Флорін у своїй праці «Непереводимое в переводе» зазначають, що реалії – це елементи історичної епохи, культури, соціуму, які важко передати мовою перекладу, тому що вони є «чужими» для інших народів. [Влахов 1980, с. 6].

Для того щоб правильно відтворити мовні елементи роману, які притаманні певному народу та мають національну специфіку, треба проаналізувати та використати той спосіб перекладу, який буде більш адекватним та еквівалентним. Вчений Бархударов розробив класифікацію способів передачі безеквівалентної лексики. Серед них можна виділити:

- 1) Транслітерацію та транскрипцію. Ці методи використовуються для передачі географічних назв, власних імен, назв компаній, видавництв і т.д. Під транслітерацією розуміють передача графічного складу слова, транскрипція – передача звукової форми. Важливим є правильне використання цього способу трансформації, адже не завжди транслітерація або транскрипція передають ідейно-змістовний елемент мовної одиниці, тому читач без знання іноземної мови не зрозуміє закладену ідею твору.
- 2) Калькування. Цей спосіб базується на передачі слова або словосполучення за допомогою їх перекладу лексичними відповідниками. На ряду з транскрипцією і транслітерацією, калькування не завжди можна вважати належним способом перекладу,

тому що звичайна еквівалентна відповідність не розкриє весь зміст мовної одиниці.

- 3) Описовий переклад. Цей спосіб заключається у використанні широкого тлумачення іноземної реалії на мові перекладу. Треба зазначити, що такий метод має недолік, зазвичай використання опису реалії займає багато місця, тобто його можна охарактеризувати, як об'ємний та масивний. Застосування такого виду перекладу є звичним, але не завжди умісним. Науковець Бархударов підкреслює, що правильним варіантом для передачі реалії буде використання транскрипції або транслітерації з виноскою описового перекладу. Цей спосіб має свої переваги, такі як, стислість та передача семантичних особливостей.
- 4) Наближений переклад. Використання найбільш відповідної лексичної одиниці у мові перекладу є досить уживаним. Такий спосіб часто називають «переклад за допомогою аналога». Важливим є той аспект, що такий переклад вважається не досить точним, а лише приблизним, тому не завжди читач може правильно інтерпретувати думку. Корисною є ідея використати два способи разом: наближений переклад та додати у коментарях описовий.
- 5) Трансформаційний спосіб перекладу. Такий спосіб можна визначити як використання лексико-граматичних трансформацій. В таких випадках потрібно перебудувати синтаксичні конструкції або застосовувати лексичні заміни. [Бархударов 1975, с. 102].

Треба зазначити, що тема перекладу художніх творів була завжди дискусійною, існує багато тверджень щодо успішного перекладу, але не завжди можна навчитись цьому, тому що найголовнішим критерієм, яким повинен володіти перекладач є здібність або талант володіння художнім словом. [Ілюшкіна 2015 с. 20].

Можна зробити висновок, що дослівний переклад не завжди є умісним, особливо при перекладі жанру роману, через проведення семантично-структурних паралелей можна досягти очікуваного та правильного

регулятивного впливу на читача. Важливим є той факт, що перекладацькі трансформації є «оборотними», тобто вони існують, наприклад, при перекладі як з англійської мови на українську, так і навпаки. Найголовнішим фактором адекватного перекладу є відповідне використання перекладацьких трансформацій. Треба зазначити, що не завжди можна виділити трансформації у чистому вигляді, тому що найчастіше декілька з них суміщаються в одному реченні. Існують різні класифікації перекладацьких трансформацій, але тільки перекладач, опираючись на свої знання повинен вибирати якими «перебудовами» скористатись в певному випадку.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ P.РІГґЗА “MISS PEREGRINE’S HOME FOR PECULIAR CHILDREN” УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Жанрово-стилістичні особливості класифікації перекладу роману P.Рігґза “Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children”

Для розробки аналізу використано книгу американського письменника та сценариста Ренсома Рігґза «Дім дивних дітей». Автор зібрав колекцію старих фотографій та на їхній основі створив сюжет роману, який був виданий “*Quirk Books*” та отримав нагороду кращих бестселерів *New York Times*. Ця книга стала популярною та її видали більш ніж у сорока країнах. [Riggs 2016].

Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних елементів перекладу художніх творів, а саме, жанру фентезі вніс вчений Ентоні Пім. Науковець підкреслює те, що досягти повної еквівалентності можна базуючись на знаннях та розумінні того, що кожна мова відтворює по-різному реальність. [Pym 1995, с. 153].

Твір «Дім дивних дітей» можна класифікувати як роман з елементами фантастики. В наш час переклад фантастичних творів вивчається та аналізується багатьма вченими. Наявність великої кількості перекладів жанру фентезі показує на те, що спеціалісти цієї сфери намагаються як найближче передати усі елементи, закладені автором у висхідний текст.

Розглянемо дефініцію фантастичного роману. Як зазначено у літературознавчому словнику термінів, фантастичний роман - це жанр художньої літератури, який має характерні риси нереальних, видуманих та умовних подій. Фантастичний роман вміщає в себе такі підвиди, як:

- 1) наукова фантастика;
- 2) фентезі;
- 3) соціальна фантастика;
- 4) жахи, трилер. [Словник літературознавчих термінів].

Для повного розуміння підвидів фантастичного роману, треба надати їх загальну характеристику. Як зазначає вчена Н. А. Ніколіна, наукова фантастика направлена на створення передбачення щодо майбутнього. Автор, опираючись на існуючі дані, намагається відтворити те, що станеться у майбутньому, беручи до уваги рівень розвитку науки.

Жанр фентезі, дослідниця Н. А. Ніколіна характеризує як функціональний стиль, який ґрунтується на фантастичному та ірраціональному, передумовами виникнення якого відносяться до міфів та фольклорних творів, у яких головний герой стикається з силами зла і намагається їх подолати.

Характерною особливістю фентезі є вільна, динамічна фабула. Автор створює нереальний світ, який переважно піддається детальному опису його особливостей. Герої фантастичних творів відносяться до вигаданих персонажів, які проходять певний шлях, насичений пригодами та випробовуваннями. Персонажі мають певні особливості, зазвичай це володіння таємною інформацією. Автори намагаються зобразити персонажів з реальним психологічним відображенням, показуючи велику увагу до внутрішнього світу героїв. Жанру фентезі також притаманний пафос, який проявляється у зображенні двох світів добра і зла та збереженню завжди існуючих людських цінностей. [Николина 2003, с. 11-24; Купина 2016, с. 320].

Отже, базуючись на класифікацію фантастичного роману, можна стверджувати, що роман «Дім дивних дітей» це фантастичний роман з наявністю елементів наукової фантастики, фентезі та жахів. Фабула є динамічною, дія розгортається у вигаданому автором світі, в якому наявні містичні події і явища.

Сюжет роману Р. Рітза складається з наступних елементів: вигаданий світ (петля в якій живуть діти та Міс Сапсан), звичайне дитинство головного героя Джейкоба, швидка зав'язка (смерть діда Джейкоба), пригодницька подорож головного героя на острів Кернхолм, заплутана історія дивних дітей, боротьба зі злом та перемога сил добра.

Розглянемо стилістичні особливості жанру фантастичного роману. Слід почати аналіз з перекладу назви роману. Назва твору "*Miss Peregrine's Home for Peculiar Children*" передається українською мовою «Дім дивних дітей». Роман охоплює розповідь про надзвичайних дітей, які мають певні особливості та сили. При перекладі назви твори спостерігається опущення деяких елементів. Буквально можна перекласти, як «Дім дивних дітей пані Сапсан», але таку назву можна вважати громіздкою. "*Peculiar*" в перекладі з англійської означає: дивний, особливий, специфічний, незвичайний. Грунтуючись на цій інформації, можна зробити висновок, що саме переклад «дивний» повністю передає значення змісту роману.

Особливої уваги потребує вивчення однієї з найпоширеніших характерних рис сучасного роману Р. Рітза - створений автором казковий світ, якому притаманні поєднання реального та фантастичного, звичайного та неординарного а також якому наявні «магічні» реалії. У творі наявне з'єднання двох видів оповіді – реалістичного та фантастичного. Яскравим прикладом цієї особливості є те, що сам головний герой Джейкоб Портман висвітлює ці два стилі. Він існує як у реальній сучасності (*Florida*) так і в фантастичному, воєнному минулому з вигаданими героями (*Cairnholm*).

Наступною характерною ознакою роману «Дім дивних дітей» є існування другого нереального світу. Саме в цьому творі автор створив світ, в якому існували діти з надзвичайними можливостями, Міс Сапсан, жахливі потвори і т.д. Для того щоб потрапити в цей світ, головний герой використовував могильний курган посеред болота. Цікавим та значимим є той факт, що саме на острові Кернхолм (англ. *Cairnholm*) існував той містичний та загадковий курган (англ. *cairn*), через який герої могли

подорожувати у минуле і навпаки. З цього приводу, можна сказати, що автор створив символ через географічне назву.

Зображення національно-культурних елементів у романі є значущим. Використовуючи ці національні риси, автор показує певну специфіку культури, про яку йде мова. Збереження культурного чинника при перекладі є обов'язковим, що може викликати певні протиріччя у перекладача. При вдалому перекладі, читач має права та можливість зрозуміти цілісний художній образ закладений автором. Наведемо приклад англійської культури у романі:

“...she was a full foot shorter than I...”

«...вона мала зріст на цілий фут менше за мене...»

У даному прикладі наявна одиниця виміру довжини – фут, яка при перекладі була збережена перекладачем.

Роман «Дім дивних дітей» суміщає багато елементів, наприклад: фантастичні події (нереальний світ, фантастичні істоти), перетворення, битва зі злими силами, небезпека, виклики, врятування долі інших людей, дилема щодо повернення у реальний світ та реальні явища (відносини з близькими людьми, дитинство головного героя і т.д.). Тобто існує дві картини світу: вигадана та реальна, які продовж всього твору переплітаються між собою.

Автор роману використовує міфічні елементи та елементи казки. Для перекладу твору необхідно звертати увагу на певні чинники, наприклад, на систему образів у оригіналі, відтворення персонального стилю автора, створення у тексті перекладі такий самий рівень естетичного впливу на читача, збереження засобів образності.

У романі автор висвітлює читачам філософську ідею, яка має бути зрозумілою при перекладі. Головною темою роману є боротьба двох сторін, добра зі злом, але Р. Рітц підкреслює важливість іще однієї теми. Протягом всього твору головний герой намагається прийняти себе і свої почуття, отже ще однією важливою ідеєю твору є індивідуалізація. Головний персонаж

приймає всі незвичайні можливості як частину самого себе. Ці філософські ідеї при перекладі повинні трактуватися відповідно.

Грунтуючись на тому, що фантастичний роман орієнтується на форму, при перекладі слід враховувати наступні особливості:

- а) збереження суб'єктивного чинника;
- б) аналіз реципієнта;
- в) створення однакової естетичної та художньої функцій;
- г) передача стилістичних фігур;
- д) інваріантність форми значення;
- е) стиль автора. [Райс 1978, с. 123].

Проаналізуємо на основі роману «Дім дивних дітей» лексико-семантичні особливості при перекладі на українську мову. Основну частину аналізу займають мовні засоби та їх відтворення при перекладі. Фантастичному роману наявні стилістичні прийоми. Розглянемо найуживаніші стилістичні засоби виразності у романі Р. Рігтза.

Слід виділити наявність у романі засобів мовної гри. Термін «мовна гра» вперше був введений Людвігом Вітгенштейном у 1953 році. Більш детально термін розглянула лінгвістка О. А. Земська, яка дала цьому явищу визначення, як ситуація, коли людина, яка розмовляє, у переносному значенні грає з формою слова, використовуючи різні стилістичні прийоми. Мовна гра виконує естетичну функцію та використовується для реалізації художніх властивостей мови. [Земская 1983, с. 172].

Одним із прийомів мовної гри є метафора. Р. Рігтз використовує метафори для того щоб показати схожість реальних персонажів з містичними і навпаки. За теорією М. Блека, метафора пов'язана із логікою та міфологічними оповіданнями. [Блэк 1990, с. 6].

Автор створив метафору для опису містичних потвор:

“...they were monsters with human faces, in crisp uniforms, marching in lockstep...”

Характеристика військових у не попросованій формі переноситься на потвор, які мали щупальця та гнилу шкіру.

Ще одним прикладом використання метафори є перенесення властивостей неживих організмів на живі:

“They were orphans of war, washed up on that little island in a tide blood.”

При перекладі вдалося зберегти метафору: «Сироти, вимиті хвилею крові на маленький острівце.»

Наступним прикладом є вираження дій живих організмів простими предметами:

“...boxes caroming off the legs of startled customers, skidding as far as the automatic door, which slid open, letting in a rush of August heat.”

При перекладі маємо «...коробки... ковзаючи, домчали».

Найбільш поширеною є перенесення властивостей природи на живих створінь:

“Her face clouded...”

В перекладі цей стилістичний прийом зберігається:

«Обличчя пані Сапсан спохмурніло...»

Наступним прийомом, який вживає автор є анафора (єдино початок). У творі можна зустріти звукову анафору:

“brains-for-brow”, “tentacle-tongued monsters”.

Важливим стилістичним засобом є створення символів. Автор роману використовує символи не тільки для істот, предметів, а й для явищ. Наприклад, *“loop”* перекладається як «контур» та означає перебування персонажів, які проживали один і той самий день весь час на одній і той самій території, не покидаючи її. Дотичним елементом до цього символу є *“September third, 1940”*, який позначає той самий день, який завжди повторювався. У романі стилістичний прийом використання символу вживається і для позначення тварин та фантастичних дітей.

Слід підкреслити, що в деяких випадках автор роману заклав незвичайне значення, підкреслюючи характеристику персонажів. Наприклад,

ім'я персонажа Мілларда Наллінгса (англ. *Millard Nullings*) передає його особливу здібність, оскільки за задумкою автора він має надприродну можливість ставати невидимим, а англійське слово “*nullings*” буквально перекладається як «обнуління», «анулювання».

Наступним прикладом використання символізму у власних іменах є створення імені Емми Блум (англ. *Emma Bloom*). Автор описує цю дівчинку із світлим волоссям, приємної зовнішності, тобто її зовнішній вигляд передає значення англійського слова *bloom*, що буквально означає «квітка», «цвісти».

Автор роману заклав символ значення майже у кожного персонажа твору. Слід привести ще один приклад: Бронвін Брантлі (англ. *Bronwyn Bruntly*). Ця дівчинка має надзвичайну силу, саме тому англійське слово *brunt* перекладається як «атака», «удар».

Особливу увагу слід зосередити на іронії – стилістичний засіб виразності, функцією якого є зображення глузливо-критичного відношення автора або героїв до інших діючих персонажів або подій:

“*They also – finally – let me quit Smart Aid. “Feeling better” became my new job.*”

Стосовно цього вислову, слід зазначити, що головний герой глузливо висміює свій психологічний стан у зв'язку з смертю свого діда та бажаним звільненням з роботи, де начальницею була його мати.

Наступною ілюстрацією самоіронії є вираз Джейкоба:

“*Jack and shit*”, який перекладено як «повна бздуря». При перекладі не вдалося зберегти цю самоіронію, яку заклав автор у текст оригіналу.

Ще одним прикладом іронії є подія, коли Джейкоб намагався розв'язати загадку щодо передсмертних слів свого діда та заснув із книгою «Покладатися на самого себе» заслинивши її:

“*...by falling asleep with my face in the book, drooling all over an essay called “Self-Reliance”...*”

Потребує додаткового розгляду стилістичний прийом градації. У тексті оригіналу ми маємо:

“...I wasn't about to suffer a mouth-frothing freak-out...”

При перекладі використовується градація: «...що припадку зі мною не станеться і я не гепнуся, запінившись, на землю...»

У рамках аналізу стилістичних засобів художньої виразності, слід виокремити прийом контрасту. Головним значенням прийому є протиріччя в організації художнього тексту мовними засобами.

Прикладом семантичного контрасту можна виділити словосполучення:

“...but crazier things have turned out to be true.”

Отже, протиріччя заключається у тому, що божевільніші речі виявляються правдивими.

У творі також використовується злиття тексту, що виконує функцію пришвидшеного мовлення для передачі настроїв та почуттів героїв:

“...areyouokayorwhat...”, “I said shaddap, ya dozy bastards...”

При перекладі таке злиття слів не зберігається, а перекладається за загальними нормами:

«...ти в порядку чи ні?»

Ономатопея – один з найуживаніших прийомів у романі «Дім дивних дітей». Прикладами цього процесу є наступні звуконаслідування:

“...rap-rap-rap...”, що в перекладі наслідує звук рушниці: «Бах, бах, ба-бах!»),

“Waaap-waaap ... waaap-waaap!” - «Уа-а-ап, уа-а-ап!»

Особливу увагу при вивченні синтаксичних особливостей жанру фантастичного роману слід приділити квазілексемам або як їх ще іменують «авторські неологізми».

Квазітермін – це слово або словосполучення, яке використовується для позначення поняття або явища в певній сфері, виконує функцію заміщення терміну, який відсутній. Важливою характерною рисою квазілексем є те, що вони не використовуються у широкому вжитку та мають оказіональний характер. [Лук'янова 2011, с. 3; Намитокова 1986, с. 16].

Проаналізована інформація щодо квазілексем свідчить про те, що це «вигадані слова». У світі, вигаданому автором практично неможливо обійтися без створення нових мовних одиниць, які б виконували функцію передачі логіко-предметної інформації. Такі лексичні одиниці мають денотативно-сигніфікативний тип значення, але й існують слова або словосполучення з сигніфікативним значенням, які не мають предмета лінгвістичного значення. [Соскина 2001, с. 196].

Стосовно вживання квазілексем у рамках роману з елементами фентезі, слід зазначити, що такі мовні одиниці мають референт, сигніфікат і денотат. Порівняно з реальним світом, квазілексеми втрачають референта та денотата, тому що вони не мають еквівалентних явищ або предметів.

Приведемо приклад з роману «Дім дивних дітей». Автор для позначення монстрів використовує термін *“hollows”*, що в перекладі передається як «пустоти». Доцільно також звернутися до використання автором символів у романі. Можна стверджувати, що квазілексема *“hollows”* має символічний підтекст. Ці потвори не мають душі, вони жорстокі та забирають душі інших, тим самим автор наголошує на тому, що вони мають пустоту всередині себе.

Також маємо зауважити, що у діалогах героїв автор використовує лексику розмовного стилю:

“dumb, grandpa, fine, eh і т.д.”

Слід розглянути питання ономастики у романі Р. Ріггза. Розглядаючи проблему перекладу ономастичних реалій, треба підкреслити те, що наука ономастика пов'язана як з історією, так і з філологією. Проаналізуємо склад власних назв за класифікацією російського лінгвіста Д. І. Єрмоловича. [Єрмолович 2001, с. 38].

а) переважну кількість власних імен автор використовує на основі живих персоналій, так наприклад, антропоніми:

Ralph Waldo Emerson, Dr. Golan, Jacob Portman, Emma, David Lynch's;

б) автор використовує топоніми:

Cairnholm, Englewood;

в) наступною категорією є використання зоонімів у частині імені людини:

Miss Peregrine, Miss Thrush;

г) назви організацій:

National Geographic magazines, Smart Aid;

д) назви літературно-художніх творів:

an essay "Self-Reliance". [Riggs 2011; Горбатько 2012].

Потребує додаткового розгляду структурний аналіз роману. Як було зазначено вище, автор Р. Рігз для більш впливового ефекту на читача використав ілюстрації. Ці фотографії відіграють велику роль у книзі, завдяки їм читач отримує повне розуміння властивостей та зовнішності героїв.

У ході дослідження жанрово-стилістичних особливостей, треба виділити основні етапи, які повинен зберегти перекладач при відтворенні тексту. Отже, всі стилістичні фігури (метафори, символи, іронія) графічна структура (тире, три крапки, капітуляція), власні назви повинні бути збережені відповідно до норм.

2.2 Лексико-семантичні трансформації при перекладі художнього твору Р. Рігза "Miss Peregrine's Home for Peculiar Children" українською мовою

Як стверджувалось раніше, жанр роману з елементами фентезі є досить популярним, слід зауважити, що це повноцінний жанр художньої літератури. Вигаді автором персонажі, світ, явища, протистояння двох сторін – світлої та темної, приналежність до певної культури, все це зумовило використання своєрідної лексики. Роман Р. Рігза «Дім дивних дітей» насичений фантастичними подіями, магічними персонажами з певними

надможливостями та звичайним буденним життям. Всі ці елементи повпливали на вибір автором «конкретних» мовних одиниць.[Реформатский 1996, с. 33].

Найбільш поширеною точкою зору є те, що фантастичні образи притаманні уявленню кожною людиною, але головною особливістю є те, що призма цих образів залежить від культури. Для збереження системи образів та стилю письменника перекладач повинен правильно передати зміст твору.

Проблема вибору перекладацьких трансформацій неодноразово була предметом уваги науковців, тому на аналізі перекладу роману Ренсома Рігза «Дім дивних дітей» слід виокремити та дати оцінку перекладацьким рішенням.

Перекладач, ґрунтуючись на концепціях та підходах різних вчених, у ході процесу використовує індивідуальний підхід до передачі тексту оригіналу цільовою мовою. Розглянемо вибір перекладацьких трансформацій у перекладі роману Володимиром Горбатько «Дім дивних дітей» українською мовою.

Поширеним є застосування лексичних трансформацій у романі. Проаналізуємо вибір перекладацьких трансформацій за класифікацією Р. К. Мін'яр Белоручева. До лексичних трансформацій вчений відносить конкретизацію та генералізацію. [Миньяр Белоручев 1999, с.98].

Слід виділити, що часто використаною перекладацькою трансформацією є конкретизація – один із видів лексико-семантичної заміни.

Яскравим прикладом є словосполучення “*grandpa stuff*”, яке у процесі перекладу отримало більш конкретне значення «дідові вибрики».

Проаналізуємо інші випадки застосування конкретизації:

“Hoping to duck another lecture, I got up early and set out before Dad was awake.”

У перекладі ми маємо такий варіант: «Сподіваючись уникнути ще однієї лекції, я встав рано і вирушив до кургану, коли татко ще спав.»

Перекладач уточнює, куди саме йде головний герой, тому що в оригіналі тексту немає слова «курган».

“The ferry docked and we humped our bags into the little town.”

«Паром пришвартувався, і ми знесли наші пожитки на берег.»

У цьому випадку ми можемо простежити, що англійське слово “bags” підпорядковується до стилю контексту та отримує переклад «пожитки». Слід звернути увагу, що беручи до уваги контекст, автор дає конкретне значення словосполученню “little town”, застосовуючи слово «берег».

“I had just come to accept that my life would be ordinary when extraordinary things began to happen.”

«Я ще не змирився з тим, що моє життя буде звичайним і буденним, як раптом трапилися речі незвичайні й небуденні.»

Слово “ordinary” відтворено словосполученням «звичайним і буденним», тобто перекладач надав більш вузького значення.

Можна виділити ще декілька прийомів конкретизації:

“the whole thing” – «...ця тема...»;

“Mom” – «мамця»;

“I thought about it.” – «Я на мить замислився.»;

“He seemed confused.” – «На дідовому обличчі з’явився розгублений вираз.»

“He muttered the name of a town on the mainland.” - «Хлопець промимрив назву міста на найбільшому острові, тобто у Великій Британії.»

Як вже було розглянуто у попередньому розділі, автор твору використовує реалії, для передачі яких використовує перекладацькі трансформації. Протягом аналізу тексту оригіналу та перекладу було виявлено наступні види реалій:

- ономастичні реалії;
- географічні реалії;
- побутові реалії;
- суспільні реалії.

Розглянемо застосування інших лексичних трансформацій за класифікацією В. Н. Комісарова. Спосіб передачі тексту оригіналу за допомогою транслітерації зазвичай застосовується при відтворенні власних назв та реалій, наприклад імен персонажів:

Bronwyn Bruntly, Jacob Portman, Emma Bloom, Millard Nullings etc..

Українською мовою ці імена передаються: Бронвін Брантлі, Джейкоб Портман, Емма Блум, Мілард Наллінгс та ін..

При перекладі назв організацій або праць вчених використовується перекладацька трансформація – калькування.

“*The Selected Works of Ralph Waldo Emerson*” на мові перекладу передається як: «Вибрані твори Ральфа Волдо Емерсона».

Також прийом калькування використовується при передачі власних імен. Ім'я героїні роману звучить як *Miss Peregrine*, що в англійській аудиторії викликає асоціацію з птахом, а отже для того, щоб читач української культури мав таку саму асоціацію, автор використовує дослівний переклад та адаптацію: «Міс Сапсан».

Застосування прийому калькування можна виділити в наступних випадках:

“*Piss hole!*” – «Волоцюжна діра!»;

“*...a nautical graveyard...*” – «...корабельний цвинтар...»;

“*Circle village*” – «Кругле село»;

“*A patchwork of sheep-speckled fields...*” – «Клаптики полів, всіяні подекуди цятками овець...»;

“*...fishmonger*” – «...продавець риби»;

“*...doll-like face...*” – «...лялькове обличчя дівчинки...»;

“*...a teller of jokes*” – «...жартівник».

Наступним прийомом є модуляція, який використовується для досягнення лаконічності та розуміння читачем тексту перекладу. Прикладами використання цієї перекладацької трансформації служать наступні речення:

“It could be important for him.” В перекладі використовується розвиток значення слова *“important”*. «Ця поїздка може стати переломним моментом.»

Прикладом використання розвитку причинно-наслідкового зв'язку є речення *“If anyone was upstairs, they'd been there a very long time.”* При перекладі речення звучить так: «Якщо нагорі хтось і був, то вниз він не спускався дуже-дуже давно.»

Ще одним прикладом модуляції є речення *“Somehow the whole day had slipped away.”* «Якимось чином день непомітно прослизнув у небуття, мов крізь пальці пісок.» Перекладач при передачі тексту додає смислове значення, розвиваючи ідею речення.

Стосовно використання граматичних перекладацьких трансформацій, слід зазначити що, вони є частими при перекладі, тому що не завжди можливо залишити ту саму синтаксичну та лексичну структуру речення при передачі текстового матеріалу з мови оригіналу на мову перекладу.

Як уже було зазначено у попередньому розділі, до граматичних трансформацій вчений В. Н. Комісаров відносить синтаксичне уподібнення, тобто нульову трансформацію. Такий прийом можна побачити у наступних реченнях:

“I expected him to get mad or put up a fight, but instead he just said, “Okay.”

«Я очікував, що дід сказиться від люті й дасть мені запотиличника, але натомість він просто кинув: “Гаразд.”»

“Someone will know what happened to the kids who used to live there.”

«Хтось має знати, що трапилося з дітьми, які там мешкали.»

“He was bald as an egg.” – «Він був лисий як яйце.»

Можна зробити висновок, що використання дослівного перекладу, при якому синтаксична структура речень залишається інваріантною, є досить звичайним випадком.

На основі класифікації граматичних трансформацій, можна виділити членування та об'єднання речень. Прикладом поділу складного речення

служує текст: *“I underwent a brief interrogation about how I’d gotten to the house and who had taken me there, and because the easiest kind of lying is when you leave things out of a story rather than make them up, I passed with flying colors.”*

У процесі перекладу відбувається членування речення, що створює полегшене розуміння тексту. За загальними даними, англійській мові характерно вмещати багато інформації в одну синтаксичну структуру, в українській мові, навпаки, використовуються короткі інформативні речення: «Я зазнав короткого допиту — як дістався до будинку і хто мене туди відвів. Оскільки найлегший спосіб брехати — це замовчувати деталі, а не вигадувати їх, то цей екзамен я склав на відмінно.» Поділ речень є досить повторюваним прийомом, чого не можна сказати щодо їх об’єднання.

Однією з найбільш поширеною перекладацькою трансформацією є граматична заміна. Цей вид вмещає в собі граматичні заміни різних рівнів. Наведемо приклад заміни частини мовлення: *“It took nearly a minute to connect.”* - «На з’єднання пішла хвилина.» У даному випадку дієслово замінюється на іменник. Яскраво демонструє заміну частини мовлення речення: *“...to escape Poland before the Second World War broke out.”* При перекладі ми маємо: «...вдалося вибратися з Польщі ще до початку Другої світової війни.» Словосполучення *“broke out”* перекладається як «початок», тобто стає іменником.

Перейдемо до аналізу використання лексико-граматичних трансформацій. Звертаючись до теоретичної інформації щодо комплексних трансформацій, слід зазначити те, що ця група прийомів допомагає створити еквівалентний текст та надати йому естетичну функцію.

До комплексних перекладацьких трансформацій вчені відносять описовий переклад. Такий вид перекладу є доречним, коли без детального роз’яснення реципієнту неможливо зрозуміти значення написаного. Розглянемо декілька прикладів:

“We rounded a headland to enter a rocky half-moon bay.” - «Ми обігнули мис і ввійшли до скелястої затоки у формі півмісяця.»

“I stopped midtear.” – «Я заляк як вкопаний.»

“He flushed.” – «Батько враз почервонів, як буряк.»

Розглянемо антонімічний переклад. У процесі використання цього прийому, лексична одиниця може замінюватись не тільки протилежною їй, але й іншими суміжними по значенню протилежними словами. Наприклад:

“I don’t,” I assured her”. – «Так мамо так, - заспокоїв я її.»

“But before I could say anything...” – «Та не встиг я хоч щось сказати...»

Компенсація – один із прийомів, який часто використовується перекладачем у романі. Розглянемо деякі приклади:

“I’d been trying to get fired from Smart Aid all summer, and it had proved next to impossible.”

«Бо я все літо намагався підстроїти, щоб мене звільнили з аптеки «Кмітливий помічник», та лише виявив, що добитися цього майже неможливо.»

У даному випадку, додається слово «аптека» для того, щоб читач мав повне розуміння про що йде мова.

“Right. Well, as long as they’re reliable.” – «Добре. Можеш іти. Але то мають бути надійні люди.» Займенник *“they”* відтворюється у цільовому тексті іменником «люди». [Riggs 2011; Горбатько 2012].

Таким чином, виконаний аналіз доводить, що багато слів з широкою семантикою не мають абсолютних варіантів відповідності в українській мові. Правильне використання перекладацьких трансформацій створить повноцінний, а головне адекватний та еквівалентний переклад. Трансформації застосовуються за відсутності у мові якою потрібно перекладати, лексичних, семантичних, морфологічних, граматичних та інших явищ мови оригіналу. Отже, лексико-семантичні, граматичні та лексичні трансформації є невід’ємною частиною у процесі перекладу. У подальшій перспективі потрібно детальніше вивчати і досліджувати лексику різних галузей науки на лексико-семантичному рівні, щоб досягти досконалішого рівня перекладу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає можливість констатувати, що для адекватного перекладу з досягненням однакового естетичного впливу на читача тексту оригіналу та тексту перекладу слід керуватися правильним вибором перекладацьких стратегій. Для створення нових перекладацьких прийомів слід аналізувати різні види перекладів художніх творів.

У ході дослідження було детально розглянуто історію та передумови виникнення жанру роману, його класифікацію, структурні елементи та жанрові особливості. Проведене дослідження дає можливість констатувати, що проаналізований роман має елементи соціальної, наукової фантастики та риси жахів.

У процесі дослідження виникла необхідність встановити етапи процесу перекладу та сформулювати на основі теоретичної бази основні навички, якими повинен користуватися перекладач художніх текстів.

Було продемонстровано аналіз специфіки лексичних одиниць у романі та виокремлено перекладацькі трансформації та їх використання при перекладі роману.

Як свідчать результати аналізу мовного матеріалу, застосування перекладацьких стратегій та трансформацій є невід'ємною частиною перекладу тексту. Застосування порівняльного методу тексту оригіналу та тексту перекладу українською мовою дало змогу встановити жанрово-стилістичні та лексико-семантичні особливості перекладу. Керуючись отриманими даними, можна стверджувати, що найбільш уживаними при перекладі роману є комплексні та лексичні види перекладацьких трансформацій.

Таким чином для того, щоб досягти еквівалентний переклад художнього тексту треба правильно використовувати не тільки перекладацькі трансформації, а й передавати творче повідомлення автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. Москва : «ФЛИНТА», 2012. 376 с.
2. Бархударов, Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. Москва : «Междунар. отношения», 1975. 240 с.
3. Блэк М. Метафора. Теория метафоры. Москва : Прогресс, 1990. 512 с.
4. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
5. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 328 с.
6. Грифцов Б. А. Теория романа. Москва : Государственная Академия Художественных Наук, 1926. 152 с.
7. Гроссман Л. П. Поэтика Достоевского. Москва : ГАХН, 1925. 188 с.
8. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва : Р. Валент, 2001. 200 с.
9. Земская Е. А., Китайгородская М. В., Розанова Н. И. Языковая игра. Русская разговорная речь. Фонетика. Морфология. Лексика. Жест. Москва : Наука, 1983. 214 с.
10. Илюшкина, М. Ю. Теория перевода : основные понятия и проблемы : учеб. пособие. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2015. 84 с.
11. Кожин В. В. Происхождение романа. Москва : «Советский писатель», 1963. 440 с.

12. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : Учебное пособие. Москва, 2002. 424 с.

13. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : Учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высш.шк., 1990. 253 с.

14. Купина, Н. А., Николина Н. А. Филологический анализ художественного текста : практикум : учебное пособие / 3-е изд., стер. Москва : ФЛИНТА, 2016. 408 с.

15. Латышев Л. К. Межъязыковые трансформации как средство достижения переводческой эквивалентности. Семантико-синтаксические проблемы теории языка и перевода. Москва, 1936. 197 с.

16. Латышев Л. К. Переклад : проблеми теорії, практики і методики викладання. Москва : Просвещение, 1988. 160 с.

17. Левицкая Т. Р., Фитерман А. М. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? : Тетради переводчика. Новосибирск, 1971г. Вып. 8. 122 с.

18. Левицкая, Т. Р., Фитерман, А. М. Проблемы перевода : на материале современного английского языка. Москва, 1976. 203 с.

19. Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А. Н. Николюкина. Москва : НПК «Интелвак», 2001. С. 889-892.

20. Лукьянова Н. А. Термины и понятия лексикологии в схемах, таблицах, пояснениях и образцах анализа : Учеб. Пособие. Новосибирск : Новосиб. гос. ун-т., 2011. 123 с.

21. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. Москва : АСТ, 1999. 456 с.

22. Миньяр-Белоручев Р. К. Учебное пособие по теории перевода. Москва, 1976. 158 с.

23. Найда Ю. А. К науке переводить. Принципы соответствий. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. Москва, 1978. 439 с.

24. Намитокова Р. Ю. Авторские неологизмы : словообразовательный аспект. Ростов : Изд-во Ростовского университета, 1986. 160 с.
25. Нелюбин Л. Л., Хунины Г. Т. История и теория перевода в России : Учебник. Москва : Изд-во МГОУ, 2003. 140 с.
26. Нелюбин Л. Л., Хунины Г. Т. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней) : Учебное пособие. 4-е изд. стер. Москва : Флинта, 2018. 415 с.
27. Николина Н. А. Филологический анализ текста : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 256 с.
28. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. Літери Риз-Се. Буенос-Айрес, 1964. 1627 с.
29. Попович А. Проблемы художественного перевода : Пер. со словацкого. Москва : Высшая школа, 1980. 200 с
30. Райс К. Классификация текстов и методы перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. Москва, 1978. С. 202-228.
31. Реформатский А. А. Введение в языковедение. Москва : Аспект Пресс, 1996 536 с.
32. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Международные отношения, 1974. 216 с.
33. Смирнов А. А., Алексеев М. Перевод. Литературная энциклопедия : В 11 т. Москва, 1934. С. 512 – 532.
34. Соскина С. Н. Квазилексеммы научной фантастики как особый вид художественных окказионализмов. Структура текста и семантика языковых единиц : вып. 4. Калининград : 2001. 203 с.
35. Терехова С. І. Вступ до перекладознавства. (Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу). Навч. Посібник. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2002. 163 с.

36. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д. Н. Ушакова. Москва : Гос. ин-т «Сов. энцикл.»; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. Т. 4. С. 104-107.
37. Тюленев С. В. Теория перевода : Учебное пособие. Москва : Гардарики, 2004. 336 с.
38. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). Для институтов и факультетов иностр. языков : Учеб. пособие. 5-е изд. Москва : ООО "Издательский Дом «Филология три», 2002. 416 с.
39. Федорова Н. П. Перевод с английского языка : повышенный уровень. Москва : Academia, 2007. Ч. 2. 122 с.
40. Фокс Р. Роман и народ. Пер. В. П. Исаков. Ленинград : «Художественная литература», 1939. 232 с.
41. Bredvold L. I. The Literature of the Restoration and the 18-th century 1660-1798. N. Y., 1962. 168 p.
42. Catford J. A. Linguistic theory of Translation. London : Oxford University Press, 1965. 103 p.
43. Delisle J. L'analyse du discours comme methode de traduction. Ottawa, 1984. 263 p.
44. Fox R. The Novel And The People. URL : <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.507642/page/n3/mode/2up> (accessed: 13.10.21).
45. Halliday M. A. K., McIntosh A. Strevens P. The Linguistic Sciences and Language Teaching. (Longmans' Linguistic Library). London : Longmans, 1964. 322 p.
46. Holz-Manttari J. Transtatorisches Handeln. Theorie und Methode. Helsinki, 1964. P. 49-50.
47. Levy J. Translation as a Decision Process. Paris : Mouton, 1968. P.1171-1182.
48. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford : Pergamon Press, 1981. 200 p.

49. Nida Eu. *Language Structure and Translation*. Stanford University Press, 1975. 283 p.

50. Pym, A. *European Translation Studies, Une science qui dérange, and Why Equivalence Needn't Be a Dirty Word*, 1995. P. 153-176.

51. Wilss W. *The Science of Translation : Problems and Methods*. Tübingen : Narr, 1982. 292 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

52. Ахманов О. С. *Словарь современного английского языка*. Москва, 1998. 607 с.

53. Белокурова С. П. *Словарь литературоведческих терминов*. URL : <https://www.textologia.ru/slovari/literaturovedcheskie-terminy/?q=456> (дата звернення: 20.09.21)

54. Ковалів Ю. І. *Літературознавча енциклопедія*. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т.1. С. 342-346.

55. (LDCE) *Longman Dictionary of Contemporary English*. URL : <https://slovar-vocab.com/english/longman-vocab.html> (accessed: 01.11.21).

56. *Oxford Learner's Dictionaries*. URL : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (accessed: 04.09.21).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

57. Горбатько В. *Дім дивних дітей*. Переклад з англійської. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. 432 с.

58. Riggs R. Miss Peregrine's Home For Peculiar Children. URL : <https://readonlinefreebook.com/miss-peregrines-home-for-peculiar-children/p-1> (accessed: 10.08.21).

59. Riggs R. Miss Peregrine's Home For Peculiar Children. URL : <https://ransomriggs.com/books/miss-peregrines-home-for-peculiar-children/> (accessed: 26.10.21).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of the lexical and semantic changes in the process of translation of the novel “Miss Peregrines home for peculiar children” published by Ransom Riggs.

The object of research is the translation transformations and lexical and semantic features of Ransom Riggs' novel “Miss Peregrines home for peculiar children” with the achievement of full adequacy and equivalence in translation.

The aim of the work is to analyze and study the lexical and semantic features of the novel with elements of fantasy and their meaning in translation, using comparative analysis. It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis of the theoretical and methodological foundations of the translation process and translation techniques;
- analysis of the original text and its translation and evaluation of the use of translation techniques.

The paper contains key provisions of the theory of translation studies, studied by various scholars (V. Komissarov, S. Barkhudarov, K. Reiss, E. Nida, A. Popovich, etc.).

Lexical-semantic, grammatical and lexical transformations are an integral part in the translation of the novel “Miss Peregrines home for peculiar children”. Among the characteristic features of the lexical-semantic level, it should be noted that the author of the novel created new words (*quasilexical* elements), words specific to a certain culture (realities). These types of linguistic units are most often translated using lexical translation transformations, namely calquing and transliteration. An important aspect is that the translator managed to achieve the same emotional and aesthetic impact on the reader, preserving the content of the novel as intended by the author.

Key-words: *novel, fantasy, quasi-lexeme, translation transformations, context, equivalence, invariance*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, _____ Христенко Єлизавета Геннадіївна _____,
студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання _____ денної _____,
факультету іноземної філології, спеціальність _____ 035Філологія _____,
освітньо-професійна програма _____ Переклад (англійський) _____, адреса
електронної пошти elizavetahristenko@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«Лексико-семантичні особливості перекладу роману Р.Рітза “Miss
Peregrine’s home for peculiar children” українською мовою»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що
визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є
ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям
академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою
Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї
системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____